

الزامات پیاده‌سازی فریضه جهاد تبیین در سطح ارتش جمهوری اسلامی ایران

الزامات پیاده‌سازی فریضه جهاد تبیین در سطح ارتش جمهوری اسلامی ایران

ابوذر ملک محمدی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۹

چکیده:

فریضه فوری و قطعی جهاد تبیین در همه ارکان جامعه به‌ویژه در ارتش جمهوری اسلامی ایران یکی از وظایف مهم همه خدمتگزاران انقلاب اسلامی است. در این میان، شناخت الزامات جهاد تبیین به موفقیت در اجرای این تکلیف کمک می‌کند البته مقام معظم رهبری در طی سال‌های مختلف به این فریضه اشاره داشتند اما اخیراً در سخنرانی‌های مختلف تأکید بیشتری در این موضوع دارند. مقاله حاضر کوشیده است، الزامات اجرایی این فریضه را بررسی و راهکارهای مناسب ارائه کند. جامعه

مخاطب این پویش کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران است که با مراجعه به آثار مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و با استفاده از روش توصیفی تحلیلی بررسی و با روش تحلیل محتوی تجزیه و تحلیل شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد شناخت این الزامات در محورهای: ۱- اخلاقی (تقویت ایمان و معنویت، توکل و...) ۲- محتوایی (هم‌راستا با نقشه کلان انقلاب و سیاست‌های ابلاغی ستاد کل نیروهای مسلح، پشتوانه علمی و منطقی و...) ۳- مهارتی (پایبندی به قوانین، بهره‌مندی از بستر فضای مجازی و سواد رسانه و...) در اجرای این فریضه کمک شایانی دارد.

واژگان کلیدی: فریضه، جهاد، جهاد تبیین، اخلاق، مهارت

۱- استادیار دروس معارف دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش، تهران ۶۲ amalekm@gmail.com

Requirements for implementing the duty of Jihad of Explanation at the level of the Army of the Islamic Republic of Iran.

Abstract:

The urgent and decisive duty of jihad at all levels, especially at the level of the Islamic Republic of Iran Army, is one of the important duties of all employees. In the meantime, knowing the requirements of Jihadat-Tabin helps to successfully implement this task. Of course, the Supreme Leader mentioned this duty in different years, but recently he emphasized this issue more in various speeches.

The current article has tried to examine the implementation requirements of this duty and provide suitable solutions. The target audience of this research is the employees of the Islamic Republic of Iran Army, which has been analyzed by referring to the works of the Supreme Leader and using the descriptive analytical method and analyzed by the content analysis method. The findings show the recognition of these requirements in the following areas: -۱) Moral (strengthening faith and spirituality, trust, etc.) -۲) Skill (adherence to the rules, benefiting from the platform of virtual space and media literacy, etc.) is of great help in carrying out this duty.

Keyword: Obligation, Jihad, Jihad explanation, Ethics, skills

مقدمه

از علائم موفق به کارگیری الزامات جهاد تبیین در حوزه اجرا، تداوم مسیر انقلاب با وجود مشکلات داخلی و خارجی پیش آمده برای کشور است؛ البته شروع این موفقیت قبل از انقلاب سال ۵۷ بوده و بعد از آن هم با شدت و همت بالا توسط مردم و نهادهای مختلف مثل شورای عالی انقلاب فرهنگی، سازمان تبلیغات اسلامی، رسانه و... ادامه پیدا کرد. اصل این کار اولاً بر مبنای عقل و ثانیاً توصیه‌های دینی است، چرا که هر عقل سلیمی جهاد تبیین را برای همراه کردن مردم در مسیر انقلاب لازم می‌داند. از طرفی اگر تبیین در معارف اسلامی ریشه‌یابی شود، مشخص می‌شود که اصول کار پیامبران تبیین بوده است؛ تبیین واقعیات عالم هستی، تبیین ظرفیت‌های انسان، تبیین راهی که باید برود و اهدافی که دارد. به همین جهت، یکی از نام‌های قرآن کریم بیان است: «هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ...» (آل عمران/ ۱۳۸) قرآن تبیین‌کننده‌ای برای مردم است.

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در جایگاه یک اسلام‌شناس معتقد به معارف انقلاب و اسلام خط تبیین‌گری پیامبران و امامان را ادامه می‌دهند، لذا در سخنرانی‌های مختلف به این امر تأکید می‌کنند: «جهاد تبیین را جدی بگیرید، شبهه‌زدایی از ذهن مخاطبین را جدی بگیرید.» (بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور، ۵/۰۵/۱۴۰۱) یا در بیان دیگری می‌فرمایند: «خب حالا چرا می‌گوییم جهاد، جهاد تبیین؟ این گرفته شده است از کلام امیرالمؤمنین (علیه‌السلام)؛ امیرالمؤمنین در آن وصیت معروف خودشان به حسنین (علیهم‌السلام) - که خطاب به آنها است، منتها می‌فرمایند: «وَمَنْ بَلَغَهُ كِتَابِي»؛ یعنی بنده و شما هم مخاطب این وصیت هستیم از جمله چیزهایی که می‌فرمایند [این است]: «وَاللَّهِ فِي الْجِهَادِ بِأَمْوَالِكُمْ وَ أَنْفُسِكُمْ وَ السِّنَّتِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»؛ جهاد با السنه حالا خوشبختانه از میان ملت ما، کسانی که می‌توانستند، وارد بودند، با اموالشان، با انفسشان جهاد کردند؛ الان هم دارند جهاد می‌کنند؛ با السنه هم باید جهاد کرد که کسانی در این بخش هم می‌توانند واقعاً فعال باشند و جهاد کنند» (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان

رهبری، ۱۹/۱۲/۱۴۰۰).

در مجموعه ارتش جمهوری اسلامی ایران هم که کارکنان آن از بدنه این نظام جذب و گزینش می‌شوند، ضرورت دارد فریضه جهاد تبیین محقق شود؛ البته تحقق این امر در مجموعه ارتش الزاماتی دارد که لازم است نسبت به آنها شناخت پیدا کرده و به کار گرفته شوند. همان‌طور که سایر مردم نیاز به تبیین دارند، کارکنان نظامی هم احتیاج به تبیین دارند تا در سایه این روشنگری بتوانند با شجاعت تمام در بین ظلمت‌های ایجاد شده در شرایط فتنه که تمیز دادن حق و باطل مشکل می‌شود، راه درست را تشخیص داده و در مسیر اهداف انقلاب گام بردارند. در این مقاله با مراجعه به بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در طول سال‌های مختلف و آموزه‌های دین مبین اسلام، با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی به بررسی الزامات اجرای جهاد تبیین پرداخته شده است.

پیشینه

بر پایه جستارهای انجام شده در مورد الزامات جهاد تبیین در سطح ارتش جمهوری اسلامی ایران آن‌طور که باید تحقیق خاصی انجام نشده گرچه در چند مورد به بخشی از موضوع پرداخته‌اند، می‌توان اذعان کرد مسئله یاد شده فاقد پیشینه خاص است، اما با این وجود می‌توان برخی از منابع تدوین شده را به‌عنوان پیشینه عام مسئله به‌صورت فهرست‌وار معرفی کرد. اهم منابع مرتبط که می‌توان از داده‌های آنها در این اثر بهره جست عبارتند از: کتاب «جهاد تبیین»، گردآورنده سعید صلح میرزایی، این کتاب که در پنج فصل گردآوری شده، به کلیات و الزامات و روش‌های جهاد تبیین و موضوع‌های نیازمند تبیین و وظایف اقشار خاص بیان شده است، همچنین کتابی با عنوان «جهاد تبیین در شرایط تهاجم ترکیبی دشمن» نوشته سیامک باقری چوکامی که در این کتاب شرحی بر تهاجم ترکیبی و نحوه جهاد تبیین اشاره شده است. البته همایش‌هایی در زمینه جهاد تبیین در شهرهای مختلف برگزار شده مثل همایش ملی جهاد تبیین در ارتش جمهوری اسلامی در دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) که با بررسی به‌عمل آمده و مطالعه کتابچه این همایش، هیچ موضوعی مرتبط با الزامات جهاد تبیین در سطح ارتش در بین

با تمام توان، در تقابل با دشمن جریان حق، همه‌جانبه و هوشمندانه، مخلصانه و برای رسیدن به هدف الهی است. اما واژه تبیین: بَيِّنٌ - تَبَيَّنًا [ابن‌الشیء: آن چیز آشکار و روشن شد، الشیء: آن چیز را توضیح داد. (فرهنگ ابجدی: ۲۰۰) وقتی این دو واژه کنار هم قرار می‌گیرند، به معنای تلاشی برای آشکار کردن واقعیات در راه خدا و با توجه به قرینه موجود به معنای این است که در راه خدا هر چه می‌توان تلاش کرد تا در جنگ روایت‌هایی که امروزه وجود دارد، واقعیات را آشکار کرده و اجازه داده نشود. دشمنان حقایق را وارونه جلوه بدهند و زنجیره توامی که از آموزه‌های دینی است، قطع شود، چرا که این روش اساس روش دین اسلام است.

۳- اخلاق

«خُلِقَ» و «خَلَقَ» در اصل به یک معناست، گر چه «خُلِقَ» به شکل ظاهری و صورت- که با چشم دیده می‌شود- گفته می‌شود و خُلِقَ به توانایی‌ها و فضیلت‌های ناپیدایی که با بینش و بصیرت قابل درک است. «خُلِقَ»، مرادف «خُلِقَ» نیز هست و بر عادت، سجت و سرشت نیز اطلاق می‌شود. جمع آن «اخلاق» است و «علم اخلاق» یکی از شاخه‌های «حکمت عملی» است که بدان، «حکمت خَلْقِیه» نیز می‌گویند (اخلاق نظامی، ج ۱: ۹). بر همین اساس داشتن اخلاق عملی در اجرای عینی و فوری جهاد تبیین از الزامات اجرای این فریضه است.

۴- مهارت

مهارت، عبارت است از: استادی، زبردستی و توانایی انجام دادن کاری به‌نحو شایسته، با استفاده از آگاهی و تجربه. (فرهنگ بزرگ سخن، واژه مهارت) امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید: «كُلُّ ذِي صَنَاعَةٍ مُضْطَرٌّ إِلَيَّ ثَلَاثَةً خِصَالٍ يَجْتَلِبُ بِهَا الْمَكْسَبَ وَهُوَ: أَنْ يَكُونَ حَازِقًا بِعَمَلِهِ، مُؤَدِّيًا لِلْأَمَانَةِ، مُسْتَمِيلًا لِمَنْ اسْتَعْمَلَهُ؛ سه خصلت برای هر صاحب حرفه‌ای ضروری است تا کسبش رونق گیرد: در کارش مهارت داشته باشد، در کارش امانت‌دار باشد و آورد.» (بحارالانوار، ج ۷۵: ۲۳۶). در این نوشتار ترکیب علم و تجربه جهت پیاده‌سازی فریضه مدنظر است. سؤال اصلی: مهم‌ترین الزامات راهبردی فریضه جهاد تبیین در سطح ارتش جمهوری اسلامی ایران کدامند؟

موضوع‌های چاپ شده نیست. در کتاب‌های اشاره شده نیز موضوع‌های عام مرتبط با الزامات جهاد تبیین مطرح شده اما به‌صورت خاص به الزامات جهاد تبیین در ارتش اشاره‌ای نشده است.

مفهوم شناسی

در طلوعه بحث لازم است تصویر روشنی از واژگان کلیدی و کاربرد و مفاهیم کلی تحقیق ارائه شود:

۱- فریضه

فرض: قطع. تعیین. در نهاییه گوید: اصل فرض به معنی قطع است. راغب قطع شیء محکم و تأثیر در آن، گفته است، اقرب عین لفظ راغب را آورده است، در مصباح تقدیر و اندازه‌گیری معنی می‌کند. در قرآن مجید به معنی تعیین و ایجاب بکار رفته که هر دو نوعی قطع و تقدیراند مثل «لَا تُخَذَّنْ مِنْ عِبَادِكَ نَصِيبًا مَفْرُوضًا؛ از بندگان تو بهره‌ای معین شده می‌گیرم.» (نساء: ۱۱۸)؛ «مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً» (بقره: ۲۳۶) مادامی که به آنها دست نزده‌اید یا مهریه‌ای معین نکرده‌اید، مهریه فریضه خوانده شده که شیء تعیین شده است (قاموس قرآن؛ ج ۵: ۱۶۱).

اصل کلمه فریضه فَرِيضَةٌ، الجمع فَرَائِضُ: فرض کردن، آنچه از صدقه که واجب باشد، سهم واجب و تعیین شده (فرهنگ ابجدی بستانی، فؤاد افراهم ۱۹۰۶ میلادی، مهیار، رضا، عربی-فارسی، انتشارات اسلامی، تهران) و «الاسم الفَرِيضَةُ؛ و فَرَائِضُ اللَّهِ: حُدُودُهُ الَّتِي أَمَرَ بِهَا وَ نَهَى عَنْهَا» (لسان العرب ج ۷: ۲۰۲) حدود الهی که به آنها امر و نهی شده است. منظور از این واژه در نوشتار حاضر با توجه به مطالب گفته شده و قرینه بحث در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در معنای جهاد تبیین واجب فوری مدنظر است.

۲- جهاد و جهاد تبیین

این کلیدواژه مرکب از دو کلمه جهاد و تبیین است. کلمه جهاد از جَاهَدٌ - مُجَاهَدَةٌ و جِهَادًا [جهاد]: در آن کار کوشش کرد؛ «جَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ؛ در راه خدا بکوشید و جهاد کنید.» العَدُوُّ: در دفاع از دین با دشمن جهاد و پیکار کرد، (فرهنگ ابجدی: ۳۰۶) الجهاد: محاربه الأعداء (لسان العرب؛ ج ۳: ۱۳۵) با توجه به مراجعه به نکات اشاره شده جهاد به معنای تلاشی است مستمر،

سؤالات فرعی:

- ۱) مهم ترین الزامات فریضه جهاد تبیین در بعد اخلاقی (ایثار، شهادت طلبی، اطاعت پذیری) در ارتش جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
  - ۲) مهم ترین الزامات فریضه جهاد تبیین در بعد محتوایی (هم راستایی با مبانی انقلاب و پشتوانه علمی و منطقی) در ارتش جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
  - ۳) مهم ترین الزامات فریضه جهاد تبیین در بعد مهارتی (شناخت، جهت گیری مشخص، امیدبخشی، استمرار و تداوم مسیر، بهنگام بودن، نوآوری و ابتکار) در ارتش جمهوری اسلامی ایران کدامند؟
- هدف اصلی: تدوین الزامات راهبردی فریضه جهاد تبیین در سطح ارتش جمهوری اسلامی ایران

اهداف فرعی:

- ۱) تدوین الزامات فریضه جهاد تبیین در بعد اخلاقی (ایثار، شهادت طلبی، اطاعت پذیری) در ارتش جمهوری اسلامی ایران
- ۲) تدوین الزامات فریضه جهاد تبیین در بعد محتوایی (هم راستایی با مبانی انقلاب و پشتوانه علمی و منطقی) در ارتش جمهوری اسلامی ایران
- ۳) تدوین الزامات فریضه جهاد تبیین در بعد مهارتی (شناخت، جهت گیری مشخص، امیدبخشی، استمرار و تداوم مسیر، بهنگام بودن، نوآوری و ابتکار) در ارتش جمهوری اسلامی ایران

فریضه ها:

- ۱) به نظر می رسد مهم ترین الزامات جهاد تبیین در بعد اخلاقی (ایثار، شهادت طلبی، اطاعت پذیری) است.
- ۲) به نظر می رسد مهم ترین الزامات جهاد تبیین در بعد محتوایی (هم راستایی با مبانی انقلاب و پشتوانه علمی و منطقی) هستند.
- ۳) به نظر می رسد مهم ترین الزامات جهاد تبیین در بعد مهارتی (شناخت، جهت گیری مشخص، امیدبخشی، استمرار و تداوم مسیر، بهنگام بودن، نوآوری و ابتکار) است.

مهم ترین الزامات اجرای فریضه جهاد تبیین در سطح ارتش

شناخت الزامات این فریضه مقدمه اجرای این فریضه

است، لذا هر اقدام عاقلانه ای الزاماتی دارد که اگر به آن الزامها توجه نشود، اقدام مورد نظر از مسیر خود خارج شده و هدفش نیز محقق نمی شود. هرچه اهمیت این اقدام بیشتر باشد، ضرورت شناخت الزامهای آن هم بیشتر خواهد بود. هرچند توجه به موضوع «جهاد تبیین» از سوی رهبر معظم انقلاب تازگی ندارد ولی با توجه به شرایط موجود، این روزها مجدداً مورد تأکید ایشان قرار گرفته و در ادبیات سیاسی کشور پررنگ شده است. جهاد تبیین از مباحث مهمی است که شناخت و تحقق الزامهای آن درخور توجه ویژه است. الزامهای جهاد تبیین در سطح ارتش متعدد و متنوع است و سخن گفتن درباره همه آنها در این مجال نمی گنجد، لذا به برخی از این الزامها در سطح ارتش که شاید از بقیه موارد اهمیت بیشتری داشته باشد، اشاره می شود؛ البته لازم به ذکر است که تقدم و تأخر این الزامات از باب این نیست که کدام یک اولویت دارند، بلکه همه این الزامات مرتبط به هم هستند و شاید از باب تقدم تعهد به مقوله تخصص باشد که هرچند تعهد مقدم بر تخصص است، ولی تخصص هم مقدمه تعهد است. بنابراین ابعاد الزامات مورد بحث به شرح ذیل ارائه می شود.

الف: الزام اخلاقی

با توجه به مکتبی بودن ارتش جمهوری اسلامی که براساس ایمان و تقوا پایه گذاری شده، باید گفت که متخلق شدن به اخلاق نیکو، از ضروریات و لوازم تشکیلات ارتش است؛ چرا که به تعبیر قرآن: «الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ...؛ کسانی که ایمان آورده اند، در راه خدا می جنگند. (نساء ۴، آیه ۷۶) چون کسی که مؤمن و مجاهد در راه خدا باشد، حتماً باید اخلاق در رفتارش، رنگ ایمان و رنگ خدایی داشته باشد؛ زیرا میان ایمان به خدا و سجایای اخلاقی، پیوندی جدانشدنی است و بخشی از ایمان را اخلاق نیکو تشکیل می دهد و با کمبود آن، ایمان انسان و یک نظامی کامل نخواهد بود. از طرفی، به تعبیر امیرمؤمنان علی علیه السلام، نظامیان زینت حاکم اسلامی و مظهر عزت و اقتدار اسلام هستند که بسان دژی نفوذناپذیر، ضمن حفظ امنیت کشور، به ملک و ملت قوام می بخشند و جز با وجود آنان، حکومتی پایدار نخواهد ماند. (نهج البلاغه، نامه ۵۳)

جنگ سخت و سواد رسانه در جنگ‌های نرم و شناختی اهمیت فراوان دهد. همچنین برای حفظ جان و آبروی خود بکوشد و به فعالیت و مقاومت ادامه دهد و با عشق و علاقه گام بردارد تا در نهایت خداوند یکی از دو سرنوست نیک یعنی فتح یا شهادت را نصیب وی گرداند. حضرت علی علیه‌السلام هنگام تشویق سپاه خود برای حمله به دشمن می‌فرماید: «طیبُوا عَنْ أَنْفُسِكُمْ نَفْسًا وَاَمْشُوا إِلَى الْمَوْتِ مَشْيًا سَجْحًا؛ خود را خرم و سرخوش دارید و با آسانی و سبک‌جانی به سوی مرگ گام بردارید.» (نهج‌البلاغه، نامه ۵۳) البته امروزه جنگ بیشتر به صورت نرم و شناختی است.

۳- اطاعت‌پذیری

داشتن خلق حسن، اطاعت از فرمانده و رعایت سلسله‌مراتب، یکی از اساسی‌ترین ارکان سازمان نظامی است. می‌توان گفت که بدون این ویژگی، سازمان نظامی و افسران جنگ سخت و نرم ماهیت خود را از دست می‌دهند. در قرآن کریم، هم اصل اطاعت‌پذیری را بسیار ضروری می‌داند و ضمن برشمردن آن از صفات مؤمنان واقعی، می‌فرماید: آنان حتی بدون اجازه فرمانده، به مرخصی هم نمی‌روند و منتظر دستور شخص مافوق خود هستند: «أَنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُواَ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ...؛ مؤمنان راستین کسانی هستند که به خدا و پیامبرش ایمان آورده‌اند و هنگامی که در کار مهمی همراه اویند، بی‌اجازه او به‌جایی نمی‌روند. همانا کسانی که از تو اجازه می‌گیرند، به خدا و پیامبرش ایمان دارند.» (نور، آیه ۶۲) لذا لازم است در ابتدای فرایند گزینش افراد، از ویژگی اطاعت‌پذیری آنان مطمئن شده و سپس آنان را برگزینند، در غیر این صورت، نباید چندان به موفقیت در تقابل با دشمن در جنگ نظامی و نرم امیدوار باشند. آزمایش افراد، قبل از جنگ، در آیه مبارکه ۲۴۹ سوره بقره آمده و در آن‌جا مطرح شده است که افراد آزمایش شده و مطیع فرمانده- گر چه شمارشان نسبت به نیروهای دشمن اندک بود- بر کافران پیروز شدند، به‌خصوص در جنگ نرم حتی ممکن است در حین مرخصی هم نیاز به فعالیت و مبارزه باشد و می‌توان گفت شعار ارتش فدای ملت برگرفته از این الزامات

بنابراین در این قسمت به چند شاخص از الزامات اخلاقی دارای اهمیت بالا اشاره می‌شود.

۱- ایثار

«ایثار» در لغت به معنای برگزیدن، دیگران را بر خویش مقدم داشتن و مانند آن است (لغت‌نامه دهخدا، واژه ایثار) این کلمه در قرآن کریم نیز به معنای لغوی به کار رفته است؛ چنان که می‌فرماید: «بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَوَةَ الدُّنْيَا؛ آری، شما زندگی این جهان را می‌گزینید.» (اعلی، آیه ۱۶)

اما در اصطلاح، ایثار عبارت است از بخشش مال به کسی، با وجود احتیاج شخص بخشنده به آن. (جامع السعادات، ج ۲: ۱۲۲) اما آنچه در امور نظامی و کارکنان ارتش مطرح است، چیزی فراتر از گذشت از جان، مال، مقام، شخصیت و مانند آن را شامل می‌شود؛ طبق این معنا یک ارتشی متخلق به این خلق زیبا در راه اعتلای اسلام و پایداری در راه اقامه شعائر دینی و برافراشتن پرچم توحید و کمک به مردم در عرصه‌های مختلف با تمام توان خود تلاش کرده، از بذل جان و مال خویش در راه هدف مقدس به‌ویژه در مصاف با دشمن در میدان نبرد چه سخت باشد یا نرم و چه جنگ ترکیبی باشد یا جنگ شناختی، همه توان خود را به میدان بیاورد.

۲- شهادت‌طلبی

یکی دیگر از شاخص‌های الزام اخلاقی بایسته نظامیان مؤمن، استقبال از مرگ و روحیه شهادت‌طلبی است؛ بدین معنا که فرد نظامی باید مبنای تفکر و عمل خود را به حدی استحکام بخشد که از مرگ نهراسد و در راه خدا طالب شهادت باشد البته شهادت‌طلبی به این معنا که یک نظامی، جان خود را امانتی از جانب خدا بداند و او را مالک مطلق و خود را مملوک خدا بداند، از خویشتن دست‌شسته و به‌دنبال رضایت خدا باشد و در همه حال به‌ویژه در میدان جنگ، چه سخت باشد و چه نرم، خود را در زیر سایه رحمت خاص الهی ببیند. البته شهادت‌طلب بودن، هرگز به معنای نفی تفکر در اصول و فنون جنگ و نادیده گرفتن اصول نظامی‌گری در راه‌های به‌دست آوردن فتح و پیروزی نیست؛ یعنی ارتشی مؤمن نباید فقط به شهادت فکر کند، بلکه باید در مورد فتح و پیروزی نیز تدبیر کرده و به ضرورت‌های نظامی و تسلیحاتی در

اخلاقی است؛ البته الزامات دیگری هم وجود دارد مثل: سعه صدر، زبان لین، روحیه مدارا و صبوری، توکل، حب و بغض فی الله، غیرت و مردانگی، نظم و انضباط، رازداری و... که در اینجا به این چند مورد بسنده می‌شود که همه این موارد در اجرای فریضه جهاد تبیین جزء الزامات اجرای آن هستند.

۴- زبان لین

یکی دیگر از الزامات اخلاقی در اجرای فریضه جهاد تبیین زبان لین است خدای تبارک و تعالی در قرآن کریم سوره طه آیه ۴۴ می‌فرماید: «فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى؛ اما به نرمی با او سخن بگوئید شاید متذکر شود یا از (خدا) بترسد.» فرق میان «یتذکر» و «بخشی» در اینجا این است که اگر با سخن نرم و ملایم با او روبرو شوید و در عین حال مطالب را با صراحت و قاطعیت بیان کنید، یک احتمال این است که او دلایل منطقی شما را از دل بپذیرد و ایمان آورد، احتمال دیگر اینکه لاقلاً از ترس مجازات الهی در دنیا یا آخرت و بر باد رفتن قدرتش، سر تسلیم فرود آورد و با شما مخالفت نکند. البته احتمال سومی نیز وجود دارد و آن اینکه نه متذکر شود و نه از خدا بترسد، بلکه راه مخالفت و مبارزه را پیش گیرد که با تعبیر «لعل» (شاید) به آن اشاره شده است؛ و در این صورت نسبت به او اتمام حجت شده است و در هیچ حال اجرای این برنامه بی‌فایده نیست.

قرآن کریم در آیات بعدی دقیقاً چگونگی پیاده کردن دعوتشان را در حضور فرعون در پنج جمله کوتاه و قاطع و پرمحتوا برای آنها بیان می‌فرماید که یکی مربوط به اصل مأموریت است و دیگری بیان محتوای مأموریت و سومی دلیل و سند و چهارمی تشویق پذیرندگان و سرانجام تهدید مخالفان.

برای نفوذ در قلوب مردم (هرچند افراد گمراه و بسیار آلوده باشند) نخستین دستور قرآن برخورد ملایم و توأم با مهر و عواطف انسانی است و توسل به خشونت مربوط به مراحل بعد است که برخورد های دوستانه اثر نگذارد. هدف آن است که مردم جذب شوند، متذکر شوند و راه را پیدا کنند یا از عواقب شوم کار بد خود بترسند. (لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى) هر مکتبی باید جاذبه داشته باشد و بی‌دلیل افراد را از خود دفع نکند. سرگذشت پیامبران و ائمه دین به خوبی نشان می‌دهد که آنها هرگز از این

برنامه در تمام طول عمرشان انحراف پیدا نکردند. آری ممکن است، هیچ برنامه محبت‌آمیزی در دل سیاه بعضی اثر نگذارد و راه منحصرأً توسل به خشونت باشد، آن در جای خود صحیح است، اما نه به‌عنوان یک اصل کلی و برای آغاز کار، برنامه نخستین محبت است و ملایمت و این همان درسی است که آیات فوق به‌روشنی به ما می‌گوید. جالب اینکه در بعضی از روایات می‌خوانیم: حتی موسی مأمور بود، فرعون را با بهترین نامش صدا کند، شاید در دل تاریک او اثر بگذارد. (تفسیر نمونه، ج ۱۳: ۲۱۳) لذا در این عرصه افسر جهادگر باید متخلق به این فضیلت اخلاقی (یعنی دارا بودن توانمندی زبان لین) که برگرفته از همان فضائل اخلاقی است، باشد تا بتواند محتوای تبیینی خود را در قالب جملات کوتاه و قاطع و پرمحتوا که مربوط به اصل مأموریت، بیان محتوای مأموریت، دلیل و سند، تشویق پذیرندگان و تهدید مخالفان است را به نحو احسن تبیین کند.

ب: الزام محتوایی

۱- هم‌راستایی با مبانی انقلاب

مردم و مسلمانان به‌طور عموم و مسئولان و سردمداران و افسران جنگ نرم جامعه به‌طور خصوص، باید از نقشه کلان انقلاب اسلامی آگاهی داشته باشند، در غیر این صورت نه تنها از عهده مسؤولیت خود بر نمی‌آیند، بلکه از سامان دادن به زندگی عادی خود نیز ناتوان خواهند بود چرا که نوع زندگی شخصی افراد هم اگر همسو با مبانی انقلاب نباشد، ممکن است در مسیر زندگی با مشکلاتی روبرو شود چه رسد به اینکه این شخص در این مسیر بخواهد مدافع مبانی فکری و اعتقادی و تفکر انقلابی باشد. امام صادق علیه‌السلام دانایی را اساس اندیشه و اندیشیدن را مبنای اصلاح جامعه دانسته و می‌فرماید: «لَا يُصْلِحُ مَنْ لَا يَعْقِلُ وَ لَا يَعْقِلُ مَنْ لَا يَعْلَمُ ... وَ الْعَالِمُ بِزَمَانِهِ لَا تَهْجُمُ عَلَيْهِ الْوَابِسُ» (تحف العقول: ۳۷۲). آنکه اندیشه نمی‌کند، اصلاح نیز نمی‌تواند بکند و کسی که نمی‌اندیشد، دانش ندارد... و آن که به زمان خویش آگاهی دارد، شبهات بر او حمله‌ور نمی‌شوند (اخلاق سیاسی: ۳۳).

عشق به خدا و نفرت از دشمنان او با ایمان هر مسلمانی عجین گشته و کوتاهی در «حب فی الله و بغض فی الله» دلیل بر نقص ایمان اوست، چنان که روزی رسول اکرم

اینکه در غالب اظهارات رسانه‌های غربی استدلال‌های مطرح شده، بدون پشتوانه علمی و خلاف تفکرات اقناعی هست، اما در برخی موارد می‌بینیم که کارشناسانی در زمینه‌های مختلف چه منافقان داخلی و چه خارجی و کسانی که اطلاعات زیادی در مسائل مختلف دارند مثلاً در مواجهه با اغتشاش و شبهات و آگاه‌سازی لازم را انجام بدهند تا این شبهات برطرف شود، چرا که اگر مبانی احکام و قوانین به صورت درست مطرح شود، به رفع آن کمک کرده و فرافکنی‌هایی که رسانه‌های خارجی انجام می‌دهند، نمی‌تواند روی افکار مردم به خصوص در بین کارکنان ارتش جمهوری اسلامی تأثیر بگذارد. البته لازمه داشتن پشتوانه علمی و منطقی مطالعه و تحصیل در موضوعات مختلف است که برابر سیره اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام باید شاگردانی در زمینه‌های مختلف که نیازمند تبیین هست، تربیت شوند و در یگان‌های مختلف بدون درنگ شروع به اجرای این فریضه کنند.

ج: مهارتی

۱- شناخت

اولین شاخص مهارت در این بخش شناخت است، مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان می‌فرماید: «یک حرکت عمومی معقول و منضبط-منضبط! وقتی می‌گوییم منضبط، یعنی حرکت، غوغاسالارانه و بلبشویی و مانند اینها نباشد؛ گاهی حرکت‌های عمومی با بلبشو و غوغاسالاری و مانند اینها همراه است؛ آنها ارزشی ندارد- و صحیح و منظم و عقلانی اگر بخواهد انجام بگیرد، به چند چیز نیاز دارد: اولاً نیاز دارد به اینکه از صحنه یک شناختی وجود داشته باشد؛ یعنی این کسانی که این حرکت را انجام می‌دهند یا محور این حرکتند یا لاقط تحریک‌کننده این حرکتند، بایستی صحنه را درست بشناسند، عناصر درگیر در این صحنه را بشناسند» (بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱/۰۳/۱۳۹۸).

اگر این فرمایش مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در سطح ارتش پیاده و بومی‌سازی شود، معنایش این می‌شود که باید عناصر درگیر عرصه جهاد شناخت کاملی در زمینه موضوع تبیینی با رعایت اولویت‌های آن داشته باشند. ضمن اینکه لازم است کسی که در این

صلی الله علیه و آله از اصحاب پرسید: قوی‌ترین دستگیره ایمان چیست؟ هرکسی پاسخی داد و در نهایت، خود آن حضرت فرمود: «وَأَتَّقِ عَرَى الْإِيمَانِ الْحُبَّ فِي اللَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ وَ تَوَالِي أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَ التَّبَرُّيَ مِنْ أَعْدَاءِ اللَّهِ» (بحار الانوار، ج ۶۹: ۲۴۲). محکم‌ترین دستگیره ایمان، دوستی به خاطر خدا و دشمنی به خاطر اوست، تولی با دوستان او و تبری از دشمنان اوست که لازمه این عشق به خدا و نفرت از دشمنان شناخت و بعد از مرحله شناخت، همسویی در فکر و عمل است (اخلاق سیاسی: ۶۲).

قرآن مجید نیز می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ...؛ ای مؤمنان، گروهی را که مورد خشم خدا قرار گرفته‌اند، به دوستی نگیرید» (ممتحنه، ۱۳).

با توجه به مستندات ذکر شده می‌توان ادعان داشت که یک فردی که در جنگ نرم فعالیت می‌کند، خودش باید در دو ساحت فکر و قلب هم سو و همراه در عرصه‌های آرمان‌ها (تمدن نوین اسلامی)، باورها (سنت‌های ثابت الهی)، ارزش‌ها (روحیه شهادت‌طلبی)، دغدغه‌ها (اهمیت قدس شریف برای جهان اسلام) باشد و با ایدئولوژی فکری و تفکر انقلابی همراه باشد و کسی که شناختی در زمینه مبانی نظریه جمهوری اسلامی و ولایت مطلقه فقیه نداشته باشد، در جنگ نرم و شناختی دچار اشتباه و گمراهی می‌شود و نمی‌تواند همفکر و هم سو با مبانی انقلاب حرکت کند.

۲- پشتوانه علمی و منطقی

حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «فَاصْطَفِ لَوْلَايَةِ أَعْمَالِكَ أَهْلَ الْوَرَعِ وَالْعِلْمِ وَالسِّيَاسَةِ وَ تَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجْرِبَةِ وَ الْحَيَاءِ مِنْ أَهْلِ الْبُيُوتَاتِ الصَّالِحَةِ...» (تحف العقول، ترجمه کمره‌ای: ۱۳۲) کارمندان خود را از اهل ورع و دانش و سیاست برگزین و مردم آزموده و با حیا را از خانواده‌های شایسته منظور دار. (اخلاق سیاسی: ۲۶)

با توجه به اینکه فریضه جهاد تبیین خطابش به همه به صورت یکسان است و اختصاص به گروه خاصی ندارد، لذا در مورد بحث حاضر و نیروهای ارتش جمهوری اسلامی به صورت ویژه باید توجه شود و کسانی این وظیفه را به عهده بگیرند که از پشتوانه علمی و منطقی بالایی برخوردار باشند، چرا که در جنگ نرم با وجود

عرصه فعالیت می‌کند، احاطه کامل نسبت قوانین و دستورالعمل‌های مرتبط داشته باشد چرا که احاطه به قوانین و دستورالعمل‌ها کمک شایانی به مشاوره دادن می‌دهد.

۲- جهت‌گیری مشخص

فرمایش مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار با دانشجویان اگر بومی‌سازی شود، رسیدن به یک نیروی نظامی مقتدر، منسجم، همسو و همفکر، دارای روحیه شهادت‌طلبی، ایثار، با بصیرت محقق خواهد شد. چنانچه فرمودند: «یک عنصر دیگری که لازم است برای این حرکت، این است که این حرکت باید یک جهت‌گیری مشخصی داشته باشد؛ یک جهت‌گیری منطقی و قابل قبول که در حرکت عمومی ملت ایران که ما داریم پیشنهاد می‌کنیم و مطرح می‌کنیم، این جهت‌گیری، جهت‌گیری به سمت جامعه‌ی اسلامی یا تمدن اسلامی است؛ یعنی می‌خواهیم برویم به سمت تشکیل یک جامعه‌ی اسلامی؛ و حرکت عمومی، ما را باید به اینجا و در نهایت به یک تمدن پیشرفته اسلامی برساند...» (بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۸/۰۳/۰۱).

۳- عامل امیدبخش (ظرفیت‌های ملی)

امیدبخشی در سطح ارتش جمهوری اسلامی ایران با حضور جوان‌های با استعداد در غالب دانشجویان دانشگاه‌های ارتش و سربازان با تحصیلات بالا و کارکنان جوان نخبه است که بسیار می‌توانند در ارتقای سطح پیشرفت ارتش تأثیرگذار باشند. معظم له می‌فرماید: «عنصر سومی که [این حرکت] نیاز دارد، این است که یک عامل امیدبخشی باید وجود داشته باشد، یک نقطه‌ی روشنی باید وجود داشته باشد. در هر حرکتی اگر چنانچه این نقطه‌ی روشن، این نقطه‌ی امیدبخش وجود نداشته باشد، حرکت پیش نمی‌رود. این خوشبختانه در کشور ما، برای جامعه‌ی ما، برای مردم ما، کاملاً در دسترس است؛ نقطه روشن عبارت است از ظرفیت‌های ملی‌ای که ما اینها را شناخته‌ایم؛ یعنی امروز حتی شما جوان‌ها ظرفیت‌های ملت خودتان را شناخته‌اید. ملت ایران نشان داده که می‌تواند کارهای بزرگ را به‌خوبی انجام بدهد، از عهده بریباید؛ ملت ایران انقلاب را راه انداخت، تشکیل جمهوری اسلامی را راه انداخت؛ اینها مثل معجزه است...» (بیانات در دیدار جمعی از

دانشجویان، ۱۳۹۸/۰۳/۰۱).

۴- استمرار و تداوم مسیر

فرازی از بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در مرحله اجرا در سطح ارتش به این صورت باید باشد که جلساتی در قالب هیئت‌های اندیشه‌ورز و مشاوران جوان و تشکل‌های دانشجویی یا کانون‌های دانشجویی در دانشگاه‌های ارتش به‌صورت مداوم تشکیل و موضوعات مبهم و نیازمند تبیین با رعایت اولویت مطرح و تبیین‌گری در سطوح مختلف آغاز شود. در این خصوص چنین فرموده‌اند: «عنصر چهارم این است که بالاخره در هر برهه‌ای راهکارهای عملی لازم است. در هر برهه‌ای از زمان راهکارهای عملی موردنیاز است. خب محل بحث ما اینجا است. آنچه شما سؤال می‌کنید - یعنی نسل جوان ممکن است سؤال بکند و یک سؤال مستتری است - همین است که بالاخره راهکار عملی برای اینکه ما بتوانیم به‌عنوان یک جوان وارد میدان بشویم چیست. خب این چهار عنصری که گفتیم - همه‌ی اینها - که برای یک حرکت عمومی این چهار عنصر نیاز است، تبیین اینها نیاز دارد به ذهن فعال و زبان گویا؛ منتها این [مورد] آخری که مسئله‌ی راهکارهای عملی باشد، احتیاج دارد به هدایت، تمرکز، پیگیری، فعالیت پی‌درپی و لحظه‌به‌لحظه برای اینکه بتواند این کاروان عظیم جامعه را و مهم‌تر از همه جوان‌های جامعه را به‌پیش ببرد. این کار چه کسی است؟ این تمرکز، این ایجاد برنامه‌ی کار، پیدا کردن راهکار، ارائه‌ی راهکار، برنامه‌ریزی، به عهده‌ی چه کسی است؟ این به عهده‌ی جریان‌های حلقه‌های میانی است. این، نه به عهده‌ی رهبری است، نه به عهده‌ی دولت است، نه به عهده‌ی دستگاه‌های دیگر است؛ [بلکه] به عهده‌ی مجموعه‌هایی از خود ملت است که خوشبختانه امروز ما این را کم هم نداریم. ما نخبه‌های فکری در زمینه‌های گوناگون موردنیاز در میان جوانان، در میان مسئولین خودمان داریم. اینها می‌توانند بنشینند برنامه‌ریزی کنند و هدایت کنند. تشکل‌های دانشجویی از این قبیل‌اند، مجموعه‌های باتجربه و فعال در زمینه‌های فرهنگی و فکری و مانند اینها از این قبیل‌اند و هر که هم در این زمینه‌ها فعال‌تر باشد، مؤثرتر است؛ یعنی زمام کار دست کسانی است که فعالیت کنند؛ تنبلی و بی‌حالی و کسالت و مانند اینها به

درد نمی‌خورد.» (بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۸/۰۳/۰۱).

۵- بهنگام بودن

بهنگام بودن، یکی دیگر از الزام‌های عرصه جهاد تبیین در محور مهارتی است؛ تبیینی که در زمان خود انجام نشود، مانند عمل نابهنگام توابعین پس از واقعه عاشورا خواهد شد که عده‌ای کشته شدند، اما خون آنها تقریباً ثمری نداشت؛ یا برخی اخبار که در رسانه ما با تأخیر به آن پرداخته می‌شود، در صورتی که رسانه ملی باید روایت اول را داشته باشد، نه اینکه اول رسانه‌های معاند نظام به موضوعی بپردازند، بعد از آن تازه رسانه ما شروع به تبیین در آن زمینه کند. لذا در سطح ارتش جمهوری اسلامی نیز باید کار تبیین به‌موقع و به‌هنگام انجام شود. در همین زمینه، مقام معظم رهبری در دیدار مردم قم می‌فرمایند: «مردم قم در آن مقطع [حادثه‌ی ۱۹ دی سال ۱۵۶]، بهنگام عمل کردند. همیشه کار وقتی که در وقت خود انجام گرفت، تأثیر می‌کند یا تأثیر آن افزایش پیدا می‌کند. همان کار را اگر گذاشتیم بیات شد، مدتی گذشت و بعداً انجام گرفت، گاهی اثر نمی‌کند یا اثر کمی می‌کند (بیانات مقام معظم رهبری در قم، ۱۹/۱۰/۱۳۹۵). یا در حکم انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی یکی از وظایف اصلی این شورا را این‌گونه مطرح می‌نماید: وظیفه اصلی این تشکیلات، سیاست‌گذاری، مدیریت کلان و برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری‌های لازم و بهنگام و همچنین نظارت و رصد کارآمد و روزآمد در این عرصه است (بیانات در حکم انتصاب اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۴/۶/۱۴).

۶- نوآوری و ابتکار در عرصه جهاد تبیین

نوآوری در شیوه‌های تبیین و طرح موضوع یا قالب‌های مورد استفاده ضمن ایجاد جذابیت مانع خستگی در تکرار می‌شود؛ بنابراین همه کسانی که بالفعل توان تبیین دارند یا می‌توانند این قابلیت را ولو در حد محدود در خود به‌وجود بیاورند، باید به میدان بیایند و با نوآوری و ابتکار خود را مفتخر به‌عنوان فاخر «جهادگر میدان تبیین» و آماده بر تن کردن ردای آن کنند. در همین خصوص، مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار با اعضای مجلس خبرگان می‌فرمایند: «در جنگ‌های سخت با سلاح‌های قدیمی دیگر نمی‌شود جنگید.

امروز با شمشیر و با نیزه و با این چیزها نمی‌شود به جنگ توپ و موشک و مانند اینها رفت. در جهاد تبیین هم همین جور است؛ با شیوه‌های قدیمی نمی‌شود کار کرد. البته بعضی از شیوه‌های قدیمی جایگزین ندارد، مثل منبر، مثل مدّاحی؛ اینها قدیمی است اما اینها جایگزین ندارد؛ اینها همچنان اثرگذار است و هیچ چیز دیگری جای اینها را نمی‌گیرد، لکن از لحاظ ابزارهای گوناگون بایستی به‌روز حرکت کرد. البته ما امروز در این زمینه سلاح‌های سخت‌افزاری مان خوب است؛ یعنی بخش فضای مجازی و امثال اینها بالاخره فعالند و کار می‌کنند و اگرچه فضای مجازی مشکلاتی دارد— که ان‌شاءالله جناب آقای رئیسی و دوستانشان باید همت کنند و هر چه زودتر باید این مشکلات برطرف بشود— لکن به هر حال در دسترس است؛ کارهایی که بایستی انجام بگیرد، از لحاظ سخت‌افزاری در دسترس است؛ مهم بخش نرم‌افزاری قضیه است. سلاح تبیین یک بخش نرم‌افزاری مهمی دارد؛ در اینجا بایستی نوآوری صورت بگیرد، بایستی سخن نو گفته بشود و شیوه‌ی نو در بیان ذکر بشود» (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان، ۱۹/۱۲/۱۴۰۰).

بحث و نتیجه‌گیری:

با توجه به بررسی به‌عمل‌آمده در این تحقیق برای محقق شدن فرمان مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در راستای جهاد تبیین لازم است، الزامات این جهاد را شناخت و در این راستا اقداماتی باید انجام داد طبق آنچه ارائه شده است. در این مقاله برای محقق شدن این فرمان باید الزامات این جهاد را در سه محور اخلاقی، محتوایی و مهارتی لحاظ کرد.

در بعد اخلاقی آنچه به‌عنوان اولویت محور اخلاقی مطرح شد ایثار، شهادت‌طلبی، اطاعت‌پذیری و دارا بودن زبان لّین و توان تبیین است که لازم است کسانی که قصد اجرای این فریضه را دارند با روحیه ایثار و اطاعت‌پذیری و شهادت‌طلبی در این مسیر قدم بردارند، چرا که اگر کسی متصف به صفت ایثار و شهادت‌طلبی و اطاعت‌پذیری نباشد، نمی‌تواند شبانه‌روز از مال و وقت و آبرو و جان خود مایه گذاشته و در برابر دشمنی که شبانه‌روز تلاش می‌کند «برای ناامید سازی جوانان و مردمی که سرمایه اصلی کشور محسوب می‌شوند» جهاد تبیین را انجام

دهد.

در محور محتوایی نیز باید جهادگر تبیین دارای خط فکری همسو با نظام و حاکمیت ولایت مطلقه فقیه باشد چرا که جهادگری که خط فکری او با نظام و حاکمیت مخالفت داشته یا حتی ذره‌ای تردید در این اصل برای او وجود داشته باشد، نمی‌تواند در برابر هجمه‌های تبلیغی و بوق‌های تبلیغی و رسانه‌های بزرگ دنیا که همه کمر بسته در خدمت استکبار جهانی هستند، دوام بیاورد، همچنین این جهادگر اگر پشتوانه علمی و منطقی نداشته باشد، در مقابل شبهاتی که در فضای مجازی به‌صورت روزانه مطرح می‌شود و اذهان مردم را مشوش می‌کند، نمی‌تواند دوام بیاورد. لذا باید در موضوع‌های مختلف از جمله کلام و اعتقادات و سیاست داخلی و خارجی در سطح کلان و در سطح ادارات مختلف و نیروهای مسلح متناسب با موقعیت آن مجموعه با تشکیل گردان‌های متشکل از افسران متبحر در تخصص‌های مختلف تربیت و به همه یگان‌های نیروهای مسلح اعزام شوند تا زنجیره تواسی که از آموزه‌های دینی است، محقق شود؛ چرا که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در این زمینه با تأسی به قرآن کریم می‌فرمایند «به نظر من، این دو جمله‌ی حیاتی و اساسی و جاودانی قرآن که «وَتَوَاصُوا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصُوا بِالصَّبْرِ» برای ما همیشه دستورالعمل است و امروز بیش از همیشه. تواسی به‌حق یادتان نرود؛ تواسی به صبر یادتان نرود. صبر یعنی پایداری، یعنی ایستادگی، یعنی خسته نشدن، یعنی خود را در بن‌بست ندیدن؛ این معنای صبر است. راه حق را بروید، دیگران را هم به راه حق بکشانید. کوشش کنید؛ بچه‌های مؤمن، مسلمان، علاقه‌مند، هیئتی و به‌معنای واقعی کلمه قرآنی و اسلامی سعی کنند در محیط دانشگاه، در محیط‌های گوناگون تأثیر بگذارند، محیط را به همان رنگی که خودشان به آن معتقد هستند به راه خدا منور کنند و ملون کنند؛ و این تواسی بر شما لازم است، برای ما لازم است. امروز، هم به‌حق تواسی کنید، هم به صبر. نگذارید محیط، محیط خسته‌ای بشود، محیط از کار افتاده‌ای بشود» (بیانات در پایان مراسم عزاداری اربعین حسینی، ۱۴۰۱/۰۶/۲۶).

در بعد مهارتی هم افسران این عرصه باید توانایی‌های

مهارتی از جمله شناخت عرصه جهاد و عناصر درگیر در آن موضوع تمام تلاش خود را بکار بگیرند و با جهت‌گیری مشخص، همسو و همفکر، دارای روحیه شهادت‌طلبی، ایثار، با بصیرت به سمت نیروهای مسلح در تراز جامعه‌ی اسلامی با حضور جوان‌های با استعداد در غالب دانشجویان دانشگاه‌های ارتش و سربازان با تحصیلات بالا و کارکنان جوان نخبه برویم و به هدایت، تمرکز، پیگیری، فعالیت پی‌درپی و لحظه‌به‌لحظه برای اینکه بتواند این کاروان عظیم جامعه را و مهم‌تر از همه جوان‌های جامعه را به‌پیش ببرد. این به‌عده جریان‌های حلقه‌های میانی است، البته باید این تبیین به‌موقع و به‌هنگام انجام شود. در بخش نرم‌افزاری قضیه هم بایستی نوآوری صورت بگیرد و با سخن نو این تبیین انجام بشود و در نهایت مجموعه جامعه اسلامی که بخشی از آن نیروهای مسلح هستند به یک جامعه‌ای با تمدن پیشرفته‌ی اسلامی نائل شوند.

مهم‌ترین عناوین نیازمند به جهاد تبیین در سطح ارتش جمهوری اسلامی به شرح زیر است

- ۱- تبیین مبانی و معارف دین مبین اسلام (تشکیل جلسات بصیرتی به‌صورت چهره به چهره و جلسات عمومی برای آحاد کارکنان و خانواده‌های آنها در موضوعات اصول و مبانی دینی، سبک زندگی، اخلاقی).
- ۲- تبیین اصول اساسی انقلاب و نظریه جمهوری اسلامی ایران و ولایت مطلقه فقیه.
- ۳- تبیین مسائل سیاسی روز دنیا برای کارکنان ارتش جمهوری اسلامی ایران (تشکیل جلسات آگاه‌سازی سیاسی برای همه کارکنان و خانواده‌های محترم آنها).
- ۴- تبیین رشادت‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران در بین سال‌های جنگ تحمیلی (تبیین عملیات‌هایی که به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم حضور داشتند، نقش فدائاری‌های کارکنان ارتش و تأثیر در تشکیل سایر نیروهای مسلح آموزش‌های نظامی آنها، مصاحبه با پیشکسوتان و قهرمانان جنگ تحمیلی در سطح ارتش جمهوری اسلامی و تشکیل آرشیو کامل در این زمینه).
- ۵- تبیین دستاوردها و موفقیت‌های ارتش جمهوری اسلامی ایران در طول انقلاب اسلامی در زمینه‌های مختلف تسلیحاتی، علمی آموزشی و....
- ۶- تبیین نقش تأثیرگذار فعلی ارتش جمهوری اسلامی

منابع و مآخذ:

- قرآن کریم.
-نهج البلاغه، ترجمه دشتی.
-ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، (۱۳۶۳)، تحف العقول؛ ترجمه کمره‌ای، مکان چاپ تهران، ناشر کتابچی.
-ابن منظور، محمد بن مكرم، (۱۴۱۴ ق) لسان العرب - بیروت، چاپ: سوم.
-الهامی‌نیا، علی اصغر (۱۳۹۲)، اخلاق سیاسی، مکان چاپ قم، انتشارات زمزم هدایت.
-انوری، حسن. (۱۳۸۱) فرهنگ بزرگ سخن، انتشارات سخن
-بیانات رهبر انقلاب در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۴۰۰/۱۲/۱۹.
-بیانات رهبر انقلاب در دیدار جمعی از دانشجویان ۰۱/۱۳۹۸/۰۳.
-بیانات رهبر انقلاب در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور ۱۴۰۱/۰۵/۰۵.
-بیانات رهبر انقلاب در دیدار بیانان مقام معظم رهبری در قم ۱۳۹۵/۱۰/۱۹.
-صلح میرزایی، سعید، (۱۴۰۰)، جهاد تبیین، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
-فؤاد، افرام (۱۹۰۶ م)، فرهنگ ابجدی بستانی، مهیار، رضا عربی، فارسی انتشارات اسلامی مکان چاپ: تهران.
-قرشی بنایی، علی‌اکبر، (۱۴۱۲ ق) قاموس قرآن، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
-مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی، (۱۴۰۳ ق)، بحارالانوار (ط- بیروت)، انتشارات دار احیاء التراث العربی.
-مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۷۱)، تفسیر نمونه، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
-نراقی، مهدی بنایی ذر، (۱۳۷۱)، جامع السعادات، محل نشر بیروت لبنان، انتشارات موسسه الاعلمی للمطبوعات.
-آدرس سایت اینترنتی: <https://farsi.khamenei.ir>

- در زمینه تأمین امنیت زمینی، هوایی (آفندی و پدافندی)، دریایی.
۷-تبیین نقش حضور ارتش جمهوری اسلامی در کمک به مردم در بلایای طبیعی مثل سیل، زلزله، بیماری و...
۸-تبیین نقش حضور میدانی نیروهای مسلح و تأثیر اقتدار آنها در سیاست‌های خارجی.
۹-تبیین اهداف فعالیت‌های یگانی در راستای اقتدار کشور و میهن عزیزمان در بین همه کارکنان با رعایت اصل حفظ اطلاعات نظامی.
۱۰-تبیین اقدامات ارزشمند معیشتی و خدماتی برای کارکنان و خانواده‌های محترم آنها.
نتایج و راهکارهای اجرایی جهاد تبیین
۱. تشکیل گردان‌های تبیینی و آموزش‌های تخصصی و تداوم این آموزش‌ها
۲. لحاظ کردن الزامات مطرح‌شده در بین افسران عرصه جهاد تبیین (اخلاقی، محتوایی، مهارتی)
۳. حضور در همه یگان‌های سطح ارتش جمهوری اسلامی با هدف تأثیرگذاری همگانی
۴. رصد مستمر برنامه‌های تبیینی و اجتناب از بیلان‌سازی
۵. اهتمام کامل فرماندهان به اجرای این فریضه
۶. تلاش برای حفظ زنجیره تواصی
۷. برنامه‌ریزی برای همه اقشار کارکنان و خانواده‌های محترم آنها
۸. پیش‌بینی زیرساخت‌های متناسب (اعم از مکان، تجهیزات «رایانه و ملزومات آن»، اینترنت، جدول سازمانی و...) برای مقابله با تهاجمات دشمن در فضای مجازی
۹. تولید محتوای برتر متناسب با تهاجم دشمن
۱۰. تسهیل دسترسی کارکنان به محتوای تولیدشده بالحفاظ دستورالعمل‌های حفاظتی
۱۱. جمع‌آوری عمده شبهات مطرح‌شده در بین یگان‌های آجا و تشکیل بانک شبهات و پاسخگویی به آنها
۱۲. گنجاندن الزامات جهاد تبیین در سرفصل برنامه‌ها و متون آموزشی دوره‌های طولی و عرضی مراکز آموزشی آجا.